

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ergänzungen zu einem Brevier, lat. - Cod. Donaueschingen 331

**Kloster des Zisterzienserordens in der Diözese Konstanz
(Einzugsbereich Salem?), [I: 1. Viertel 14. Jh. / II: 2. Viertel 14. Jh.
/ III: Ende 15. Jh.]**

Offizium zu Conceptio Mariae virginis

[urn:nbn:de:bsz:31-93977](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-93977)

37

**In concepcōne Sāe maie uirginis
antlic.**

Sanda maia succurre mi
seris uua pulillanines renoue flebi
les ora pro p̄llo intercede pro deuoto femi
neo sexu. **Au.**

Hec est regina uirginū que
geunt regē uelut rosa decora uirgo dei ge
mitē perquā respicimus deū alma uirgo in
tercede pro nob̄ omnibz. **Añ.**

Beata dei
genitrix maia uirgo p̄etua tēplū dñi sa
crariū sp̄c tñ sola sine exemplo placu
it̄ sc̄ia ih̄u xp̄o ora p̄plo mituei pro clero
mitcede pro deuoto femineo sexu. **Añ.**

Virgo prudentissima q̄ progredis quasi
aurora ualde rutilans filia lion tota
suauis es et pulchra ut luna electa ut
sol. **Cap.** **D**ominus possedit me

incho uiaꝝ suaru aũquã quĩtq̃
faceret a principio ab eterna or
dinata sum et ex antiquis ante
quã terra fieret non dum erant
abyssi et ego concepta erã. *R. 2.*

*S*tã proge. *an̄. super maḡ.* Concep
ta tua dei genitrix uirgo gaudũ auit
trauit unũsõ mũda ex te em̄ orty est
sal iusticie xp̄c deus noster qui saluẽs
maledictionẽ dedit benedictionẽ et cõ
fundens mortẽ donauit nob̄ uitam
eternã. *Ad uesp̄as coll̄ta*

*Q*uis in effabilis misericor
die qui prime piacula mu
liens pũgĩnem expianda lax
uisti da nob̄ quesim̄ eius con.

repcōnis digne sollempnia cele
brare que uirginitū tuū uirgo
concepit et uirgo peperit ihesū
xp̄m dñm nostrum. **Peuudem**

V Ave maria. **Ant.** Ecce tu pulchra

es amica mea ecce tu pulchra oculi

tui columbarum. **Ant.** Sicut lilium inter

sp̄mas sic amica mea inter filias. **A**

Fauus distillans labia tua sponsa

et odor tuorum sicut odor thuris. **Ant.**

Amissiones tue paradysus malorum

prunitorum cum pomorum fructibus. **Ant.**

Fons ortorum puteus aquarum uiuentium

que fluunt impetu de lybano. **Ant.** **Te**

minat dilectus meus mortuum suum ut com

medat fructum prunorum suorum. **V.** Ave ma

na. **Incōnes de monte pōue sancte
marie. Sermo h̄ti aulhelmi cā
tuariensi archep̄i.**

Aulheluus cantuariēsis arch
iep̄us et pastor anglor̄ co
ep̄is suis et omnibz h̄te marie me
rita recolentibz. salutem et pe
tuam in d̄no benedictionē. Cū
conceptio ueneranda dei gem
trias marie dilectissimū fratres.
quē admodū multa exprimēta
signoz̄ in anglia et in francia.
et alijs diuitibz diuersis olim
sit declarata. **N**e narrautē au
diat dilectio uestra. **T**empe nā
que illa quo diuino placuit pie

tati angloꝝ gentem de malis su
is corrigē: siueq; seruitutis officia
is arcus astringē: gloriosissima
duā noramāz wilhelmo ean
dem patriā de bellanda subegit

Quoniam tua dei genitrix uir **/// R**

go gaudiū annūciavit uniuerso mūdo
exte em̄ ortus ē sol iusticie xp̄s deus n̄r

Qui soluens maledictionē dedit bene
dictionē et confundens mortē dona
uit nob̄ uitā sempiternā **V. Ave maria**

gracia plena dñs tecū. **Q**ui soluens

Qui scilicet wilhelmus **lco. ruda**
rex angloꝝ factus dei uirtu
te et industria sua. totius ecclie
dignitates et honores in melius

reformavit. Cuius intentionis pie
opibus invidens bonorum omnium mun-
diciis. cum familiarium fraudibus cum ex-
traueorum manibus. multo aens co-
natus est eius obistere successio-
ibus. Sed domino protegente et time-
tes se regente: glorificans ad
nichilum deductus est in aliquo.

Beatissime uirginis marie concep-
tionem deuotissime celebremus. Ut ip-
sa pro nobis intercedat ad dominum ihesum christum
Cum iocunditate conceptionem beate marie
celebremus. Ut ipsa pro nobis. **lco. iij.**

Audientes autem dea angliam
normannis subiectam: graui-
ter indignati se suo quasi heredi-

tacito iure p̄uari. arma parant.
 classem aptant: ut eas adētes
 adata sibi patria diuinitus expel
 laut hoc conperto. rex prudentissi.
 m' wilhelmus hessinū quendam
 religiosum abbatem ranehelicēsis
 cenobii in dānā dirigit: ut huius
 rei ueritatem inquirat. At ille ut
 uir sagax ingenij: strenue nego
 tū regis exequitur. **Tu. R. H**odie
 concepta est b̄ta uirgo maria exp̄genie da
 uida per quā salus mūdi credentibz appa
 ruit cui uita gliosa lucē dedit secula. **V**
Beatissime uirginis marie concep̄tione
deuotissime celebren'. Per quā. lō. u.
Qua fideliter peracto ad angliam

reuerſi accipiens ⁊ mare ingreditur
et iam maximam partem maris
ipſo curſu tranſierat. cum ſubito de
preſſis ſurgentibus undiqꝫ uentis:
horrida tempeſtas celum ſimo
uit et undas. **F**atigatis igitur
nautis nec ultra obruti ualenti
bus ⁊ fractis ſimibus. ruptis remis
cadentibus uelis ⁊ ſpes ſalutis amittitur.
Cumqꝫ de ſalute corporum de
ſperati animarum curam ſolummodo ma
gnis clamoribus ſollicitudine et
beatiffimam dei genitricem mari
am uirgineam ſz refugium et deſpe
ratorum ſperam deuote inuocarent
Ecce ſubito conſpiciunt quidam

uenerande hbitudinis uru pon
 tificali insula decoratu. quasi int
 medias undas nauu proximum
 Qui aduocatus ad se abbeu hel
 suu ait. Vis pculu maris euade
 re: Vis ad patias lau redire. Tu.

Benedicta et uenerabilis es uigo **R**
 maria Quis uilitera meruerit pntare
 dnm xpm. **B**enedicta tu in muliera
 bz et benedictus fructus uentris tui. **Cui?**

Tu in martu meu soror. **antiph.**
 mea sponsa melliu mirra mea
 cu aromatz meis. **A.** Non medi fauu
 cu melle meo hibi uinu meu cu lacte meo.
A. Humina mea liquefacta e ut dilectus
 locutus e quesiui et no inueni illu uocauu

et nō respondit michi in uenerūt me custodia
des ciuitatis percusserūt me et uulnera-
runt me tulerunt paliū meū custodes
murōꝝ filie iherusalem inuicem dilecto quia
amore langueo. **A.** Talis est dilectus
meus et ipse est amicus meus filie iherusalem.
A. Descendi in hortū meū ut uiderem
poma iuallis et inspiciam si florissent
uinee et germinassent mala pumica
reuertere reuertē ut intuearū te. **A.** Ortus
conclusus est dei genitrix ortus conclusus fons
signatus surge propa amica mea & ueni.
V. Benedicta. **lectio. vii.** Quinque
ille se id toto corde desiderare. id so-
lū expectare responderet; ait illi
angelus. Haec inquit me ad te

Anostra dñia dei gemitte maria
 qua dulciter redamasti directū.
 ut si dictis meis obtemperare vo
 luis : sanus cū cōmitibz tuis in
 immensū periculum maris pertran
 sibus. **S**pondet illico ei se in omni
 bz obtemperatur : si hoc euaderet
 naufragium. **Tu. R. G**loriose
 uirginis marie ortum dignissimū reco
 lamus. **C**uius dñs humilitatē respex
 it angelo nūciantē concepit redemp
 torē mūdi. **V** Hodie concepta est beata
 uirgo maria exprogenie dauid. **Cui dñs**
Pronūte deo et in ille **lō. viij**
 inquit qā diem pceptionis
 et creationis matris xp̄i sollemp

uiter celebrabis. et celebrandū pre
dicabis. **A**t ille ait. Quo tempore ce
lebrabitur festū illud. **S**exto yd^o
decemb^{is}. hoc festū sollempnizan
dū tenebis. **E**t quo inquit abbas
officiū utetur ecclia in eccliastico
officiū. omne inquit officium qd in
eius ~~receptōne~~ uatūitate dicit^r
in eius receptōne excepto qd nomē
uatiuitatis mutabitur in nomē
concepōnis. **H**is dictis ille dis
puit. et cū dē sedata tem
pestate. abbas cū suis in colunus
conatu flatu applicauit anglias
litoribz et que uiderat quibz po
terat notificauit. **S**tatuūqz die

festū in ramesiensi cenobio cele
brari et ipse quo aduixit deuotis
obsequiis celebravit. **Tu. R.**

Quod et animo xpi canam' gloriam

In hac sacra sollempnitate p'cellere gerit'
tis dei maie. **V.** Omnes pariter cōgregati

dūm collaudemus. In hac sacra. **lectio**

Rursum hec festiuitas alio m'
odo declaratur alibi. Tempo
re namq' karoli regis francorū:
dexius q'dam ordine leuita. un
garie regis germanus. btam
dei genitricem toto corde diligēs.
eius horas solitus cantare. p'
entū suoz. silio m'ibē uolens
cū quadā adulescentula ualde

pulcherrima. accepta apostolorum
imperiali benedictione. die illa mis-
sa celebrata recordatus. q̄ eius-
dem b̄te marie horas iuxta mo-
rē suū nō cantauerat. **O**mnes
absentia exire coegit sponsam
domū mittens et ip̄e iuxta alta-
re solus remansit. **C**umq̄ ip̄e
horas d̄nice matri decantaret.
et hanc antiphaz. **P**ulchra es a-
mīca mea et decora diceret: **S**ub-
ito apparuit dei genitrix uirgo ma-
ria. cū duobz angelis dexteram
manū eius et leuam tenentibz
dicens ei. **S**i ego sū pulchra et
decora quid est quot tunc dicitur

44

tas et aliam sponsam accipis. ubi
uidisti tam pulchram. **R. R**ega
li exprogenie maria exorta resulget. cui
pabz nos adiuuare mente et spū dūotissi
me possimus. **V** Cordē et animo xp̄i cana
mus gloriam in hac sacra sollempnitate
genitris dei marie. **Qui?** **lm̄.** **Q**ui il
le ait dñā mea. claritudi tua om
nē unū pulchritudinē excellit:
tu es super choros angloꝝ eleua
ta: tu es sup celos celoꝝ exaltata.
Quid ius ut faciam: **at** illa ait
Si sponsam carnalem dimiseris.
me sponsam in celesti regno habe
bis. **E**t si acceptio ius mee festum
annuatum sexto ydus decembis

celebrandum sollempniter p̄di:
cauis meū eris in regno unigeni
ti filij mei laureatus hys dictis
dñā nostra ab oculis se uidentibz
dispiuit. **C**lericus uō redire remi
eus: absq; mutuo putū suoz cō
silio: illita ad abbatiam quōdā
p̄fectus ē. monachi habitu de
coratus. **E**t post exiguū tēpus
m̄tis h̄te maie uigūis q̄ dilige
tes se semper decorat atq; h̄tifica
cat. Aquilee ciuitatis p̄archa
factus. festū cep̄cōnis eiusdem
die p̄fato quā diu uixit cū prop̄
is eius octauis diligenter cele
brauit. et celebrandū p̄dicauit

Fulcite me floribus stipate me ma
 lis quia amore languida. **V**eni adiuua uos
 filie iherusalem si in ueneretis dilectum ut amicum
 cietis ei. **an.** **B**ea pgenies unde xp̄us
 natus est quam gloriosa est uirgo que celi
 regem genuit. **lectio noua. millig.**

Terminum hec sollempnitas aliter
 alibi declaratur. **P**elago quodam
 gallie canonicus quidam ordie
 sacerdos. solitus cantare beate
 marie horas nocturnas: a uilla
 quadam ubi cum uxore altius forni
 catus fuerat rediens. ad opidum
 iniqua morabatur tendens curans.
Pelagus transire cupiens so
 lus ingrediens nauim. et diuice

matris horas nauigandi canē
cepit. **C**umq; in uenturū aue
maia graa plena dñs tecum
dicat. **E**t iam in medio fluminis
eēt. **E**cce turba demonū in profū
do pelagi una cū eius nauicula
eū p̄cipitante, eius animā p̄ut
meruit rapuit ad tormēta die t̄
cia ad locū quo eū demones tor
mēto afficiebant: uenit b̄ta de
genit̄x uirgo maria, cū s̄cōz turba
dicens eis ut q̄t aīas famli mei i
iuste affligitis. **N**os inquit cā
debeni' habere, quā capta ē in isto
ope. **S**i illius inquit uirgo pia,
debz eē, cui9 opa faciebat, ergo.

46

nostra debet esse: quoniam matutinas
vras dum vos cum precibus decan-
tabat unde magis rei facti estis quam
erga me inique egistis. **R. Q**uoniam
cepit hodie hanc perpetue virginis genit-
ricis dei maiestatem sollempniter celebramus
Aqua celsitudo thronum precessit. **V. G**loria
se virginis maiestatem dignissimum recola-
mus. **Aqua cel. l. d. H**is itaque dic-
tis. demonibus huc illuc fugientibus
sanctissima virgo maria animas
detulit ad corpus. et per brachium
hominum ab utroque funere resuscita
tam arripient: aquam dextis et a
sinistris quasi murum stare iubens
de profundo pelagi duxit in colomem

at ipse gaudius pedibus eius prostratus
ait. **C**harissima domina mea et uirgo
gratissima: quid tibi retiniam
ptantis beneficis quae in fealti: **no.**
neq te inquit dei genitrix ne amp
lius impio adulteri cadas, ne fi
at t' nouissim' error prior pore.
p'cor te inqt iter. ut de cetero fel.
tu' ceptoribus mee. sexto v' d'us d'
centibus amati celebres et cele.
brandu' p'dices. **no**x ut hec lo
cuta e: eo uidente celos ascen
dit. **A**t ille heremitica' uita' du
rens. et q' sibi acciderat auictis
audire uolentibus narrauit. et
qua' diu uixit idem festu' cele.

147
lebravit et celebrandū p̄dicavit

Quā pulchra es amica mea quā **R.**
pulchra es et decora oculi tuū columbar
Absq̄ eo q̄ int̄leaus latet **V** Sicut vic
ta cocinea labia tua et eloquiū tuū dul
ce. **Absq̄. Ico.** Sicut enī in sancta
eius recolitur natiuitas: sic debz
extolli eius conceptio. Nisi concipitur
nūquā nasteretur. Sicut enim
ad saluandū gen̄s humanū olim
fuit necessaria eius natiuitas.
Sicut fuit necessaria et eius con
ceptio: **I**ussu dei concipit̄ et nal
atur. **I**mo si diuina ratio p̄cipia
atur: sp̄ialis eius dies concep
tione fore a probat̄ quam eius

natuuitas. Res enim maior extitit
adani adco creari: quam filios a
de de matre nati. **N**on est mirum
si homo nascitur de matre. **C**ribest
igitur omnino insensati. qui tanta
mysteria tantaque sacramenta tene
bris ignorantie excitati: **I**deo re
spiciunt celebrare. quia uiri ac mu
lieres copulando in conceptione uir
ginis extitit. **R.** **C**onceptio gloriose
uiginis marie ex semine abrahe orta de
hu iuda genitrix ex stirpe dauid. **C**uius uita
inclita cunctas illustrat ecclesias. **V** **C**on
ceptio est hodie sancte marie uiginis. **C**uius uita
Si enim conceptione eius **l**ectio
idcirco que carnalis extitit. **S**til

tis nō placet hodie celebrare :
 tū diem illū et noctē dignam
 quāuis multis sit incognita .
 et temp⁹ et horā spūalis excep
 tionis hodie celebrare nō delec
 tat . quā ip̄e animarū creator a
 nimarū sue matris dignā et sac
 tissimā : corpori eius uirginali
 ministrantibz angelis copulauit
 quā etiā diem primū nostre re
 pationis et salutis . dispositio
 nostre saluacōnis int̄ cetōs di
 es fecit p̄elegit et sanctificauit
 Namqz due sūt excepōnes hoīs
 omnibz notū est p̄itis . Una cum
 carnali copula uiri ac mulieris

agitur alia qua spūalis anima
noua et pura deo operante corpori
diminitus adiungitur. Si non
placet illis celebrare diuice ma-
tris originalem concepcone. pla-
ceat saltem colere aie eius spūa-
lem creacionem corporis cū ani-
ma copulacione. Tu. **R. B** eata
progenies unde xpūs natus ē. O quā
gliosa est uirgo que celi regem genuit.
V Regali exprogenie maria exorta re-
fulg. O quā. **Inicū sancti ewan-**
gelij secundum mattheum
Tiber generacionis ihesu xpi filij
dauid filij abraham. abra-
ham genuit ysaac. ysaac autē

49
genuit iacob. **Y**acob autē genuit
iudam et fr̄es eius. **Y**udas autē
genuit phares et zaram de tha
mar. **P**hares autē genuit elrom
Elrom autē genuit aram. **A**ra
autē genuit aminadab. **A**mina
dab autē genuit naalon. **N**aa
son autē genuit salmō. **S**almon
autē genuit boz de raab. **B**ooz autē
genuit obeth ex ruth. **O**beth autē
genuit velle. **V**elle autē genuit
dauid regē. **D**avid autem rex
genuit salomonē ex ea que fuit
urie. **S**alomon autē genuit robā
Robam autē genuit abia. **A**bia
autē genuit asa. **A**sa autem ge

mit iolaphat. **I**olaphat autem
aut genuit ioram. **I**oram autem
genuit oziam. **O**zias autem genuit
ioachan. **I**oachan autem genuit
achaz. **A**chaz autem genuit ezech
iam. **E**echias autem genuit man
assen. **M**anasses autem genuit a
mon. **A**mon autem genuit iolia
Iolias autem genuit iechoniam.
et fratres eius intransmigratione
babylonis. **E**t post transmigra
tione babylonis **J**echonias ge
nuit salathiel. **S**alathiel autem
genuit zorobabel. **Z**orobabel autem
genuit abiud. **A**biud autem genuit
ehachum. **E**hachum autem ge.

munt azor. **A**zor aut gemuit sa.
 doch. **S**adoch aut gemuit ach.
Achim aut gemuit eluid. **E**luid
 aut gemuit eleazar. **E**leazar at
 gemuit matha. **M**athan autē
 gemuit iacob. **J**acob aut gemuit
 ioseph uirū marie. **D**e qua na
 tus est iesus qui uocatur xpūs

Amēn. **AD LAUDES. AN. C**oncep
 tio est hodie sancte marie uirginis cuius
 uita inclita illustrat cœlias. **Cap.**

Dominus possedit me. **Respō**
Aue maria. **AD V. C**onceptiōne
 hodiernā p̄tue uirginitas dei marie sol
 lempniter celebrem⁹ q̄ ut aurora fulgēs
 p̄cessit alla. **AD P̄MĀ. A.** Cū ioaidita

te conceptione' bte maie celebren' ut ipa
pronab' intercedat ad diuin' ihu xpm . .
ad terciau . au . Regali exprogenie
maia exorta refulget cuius p'abz nos ad
iuuam me'te et spiritu deuotissime possi
mus .

// Sr. bu .

Quoniam salutis deus exigit . at
que uirtutis . alla . mauctis
hodie turribz ecclesie . alleluia
Mens et uox pange sub hono
re iohis ewangeliste psalla .
ma' au sacra uota dam' alla .